

P. 11. 132

nu se împru-
mută acasă.

SUCEAVA

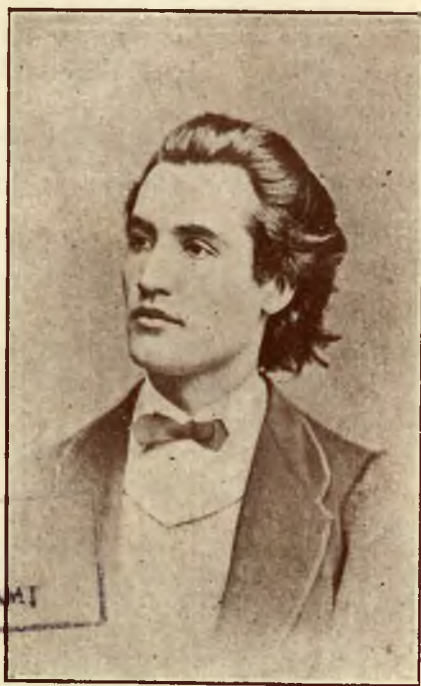
MAI-IUNIE 1929

AN. IV 1929

»FĂȚ-FRUMOS«

N. RUL 3

LUI EMINESCU

BIBLIOTECA
DOCUMENTARĂ
ORAȘUL PIATRA NEAMȚ

293
1812
Eminescu în vârstă de cam 21 ani

(Reprodus după o fotografie originală de regretatul nostru Ion Grămadă)

— 28 IUNIE 1929 —

ÎNCHINARE LA 40 ANI DELA MOARTEA LUI!...

92 (082.2)

Examen

1.8 P.

FĂT=FRUMOS

An IV
1929

DIRECTOR: LECA MORARIU

Nr. 3

La Bucovina *)

293.

N'oiu uita vr'odată, dulce Bucovină,
 Geniu=ți romantic, munții în lumină
 Văile în flori,
 Râuri resăltânde printre stânce nante,
 Apele lucinde'n dalbe diamante
 Peste câmpi în zori.
 Ale sorții mele plângeri și surâse,
 Îngânate'n cânturi, îngânate'n vise
 Tainic și ușor,
 Toate-mi trec prin gându-mi, trec pe dinainte,
 Inima mi-o fură și cu dulci cuvinte
 Îmi șoptesc de dor.
 Numai lângă sânu=ți geniile rele,
 Care îmi descântă firul vieței mele
 Par'că dormita ;
 Mă lăsară'n pace, ca să cânt în lume,
 Să-mi visez o soarte mândră de-al meu nume
 Și de steaua mea.
 Când pe bolta brună tremură Selene,
 Cu un pas melodic, cu un pas a lene,
 Lin în calea sa ;
 Eol pe-a sa arpă blând răsunătoare
 Cânt'a nopții dulce, mistică cântare,
 Cânt din Valhala.
 Aunci ca și silful ce n'adoarme'n pace,
 Inima îmi bate, bate și nu tace,
 Tremură ușor.

*) Apărută în „Familia“ din 14 August 1866 (An. II) pag. 292.

chipuiești astăzi sub figura mea, un om foarte obosit, devremece sunt singur la negustoria asta de principii și peste acest bolnav ¹⁾, care ar avea nevoie de cel puțin șase luni de repaus pentru a-și veni în fire. Ei bine, de șase ani aproape o duc într'o muncă zădarnică, de șase ani mă zbat ca într'un cerc vicios în cercul acesta, care cu toate acestea e singurul adevărat; de șase ani n'am liniște, n'am repausul senin, de care ași avea atâta trebuință pentru ca să mai pot lucra și altceva decât politică...

Eminescu după o fotografie din 1879—1880

Cel mai vrednic de a fi popularizat dintre chipurile lui Eminescu. Chipul celui ce la 1883, și înainte de izbucnirea fatalei sale nenorociri, ne dădea cu *Luceafărul* culminația poezii sale.

Eu rămân cel amăgit în afacere, căci am lucrat din convingere și cu speranță în consolidarea ideilor mele și un mai bun viitor. Dar nu merge. În opt ani de când m'am întors în România decepțiune a urmat la decepțiune și mă simt atât de bătrân, atât de obosit, încât degeaba pun mâna pe condei să 'ncerc a scrie ceva. Simt că nu mai pot, mă simt că am secat moralicește și că mi-ar trebui un lung, lung repaus, ca să-mi vin în fire. Și cu toate acestea, ca lucrătorii cei de

¹⁾ Text evident corupt V. Îndreaptă (?): „peste aceasta bolnav, un bolnav“ (?) — ceeace însă ar constitui un germanism.

rând din fabrici, un asemenea repaus nu-l pot avea nicăiri și la nimeni. Sunt strivit, nu mă mai regăsesc, nu mă mai recunosc.

Aștept telegramele Havas, ca să scriu, iar să scriu de meserie, scrie-mi-ar numele pe mormânt și n'aș mai fi ajuns să trăiesc". (Citat după Eduard Gruber în Oct. Minar, *Eminescu comemorativ*).

Iar acesta nu-i decât un singur episod din calvarul celui ce și-a creiat opera într'un necurmat martiriu. Că aceste clipe ale creației (ca și cele ale unei mari iubiri: Veronica Micle) fură poate singura răsplată a suferinței lui, e azi pentru noi unicul nostru gând alinător. Dar că această profundă vibrație a suferinței trebuia să fie generatoare de artă adevărată, e mai mult decât certitudine. De aici înaltă valoare simbolică a celui ce'n poezia românească s'a ridicat la înălțimi hiperionice.

Leca Morariu

Perspectiva războiului dela 1877 (Spicuiuri)

Austria vrea asemenea pace, căci dorește să-și rumege în liniște naționalitățile și să le asimileze cu suctul gastric maghiaro-german.

Cine vrea bătălie? Rusia, nolens volens, noi și Sărbii. Poate că și Grecia va trimite câțiva căpitani de haiduci, ca să reprezenteze pelenismul.

Dar toate aceste puteri cari voesc războiul — n'au bani, și războiul se știe că-i feciorul lui Bani-gata și-a lui Mână-spartă. Rusia n'are, Grecia e bogată în măsline, noi — în deficit, și Sărbii în capete sparte. O singură împrejurare e fericită. Turcul, dușmanul creștinătății — n'are nici atâția lei vechi în hazna, câte fesuri sânt pe câmpul de războiu.

(Scrieri pol. și lit. 1905, 189)

M. Eminescu

Răpirea Bucovinei

Fragment ¹⁾

Intr'una din zilele anului 1777, la miezul nopții, *Buga*, clopotul cel mare, a nceput să sune de sine, întâiu încet, apoi tot mai tare și mai tare.

Călugării treziți din somn se uitară în ograda mănăstirii. În fioroasa tăcere, în sunetul clopotului, ce creștea treptat, biserica se

Ringplatz-ul Cernăuțului (azi Piața Unirii) la 1865, deci în cam timpul clevului Mihai Eminescu (După F. R. Kaindl, op. citat 150).

lumina de sine înăuntru de o lumină stranie și ne mai văzută. Călugării coborîră într'un șir treptele chiliilor, unul deschise ușa bisericii... în acea clipă clopotul tăcu, și în biserică era întuneric des. Candelile pe mormântul lui Vodă se stânsară de sine, deși avusese untdelemn îndestul.

A doua zi portretul Voevodului Moldovei era atât de mohorît și de stîns, încât pentru păstrarea memoriei lui un călugăr, ce nu știa zugrăvi, a făcut copia, ce există astăzi.

Aprinde-se-vor candelile pe mormânt? Lumina-se=va vechiul portret?

M. Eminescu

¹⁾ Articolul *Răpirea Bucovinei* apărea, cu chenar de doliu, în „Curierul de Iași” No. 10 din 306 Sept. 1877.

Inrăurirea literaturii populare asupra lui Eminescu

Născut și crescut la țară, în mijlocul norodului sătesc, Eminescu a fost desigur adânc impresionat de producțiile populare pe care, copil fiind, le-a auzit dela ogrădașii curții sale părintești, dela moșnegii caselor vecine, dela ciobanii stânelor, dela flăcâii horelor, dela gospodăniile clăcilor și dela fetele șezătorilor din iarnă.

Povești pline de tâlcuri ca Făt-Frumos din Lacrimă, Frumoasa Lumii, Finul lui Dumnezeu, Borta Vântului, apoi cântece de dragoste, cântece voinicești, chiuituri, proverbe, zicători, toate s'au așezat pe rând în fundul sufletului aceluia care mai târziu avea să fie marele poet Eminescu, mare, nu numai prin talentul și învățătura lui bogată, dar mare tocmai pentru că avea cu el și harul sfânt al simțirii și gândirii străvechilor generații de săteni.

După vârsta copilăriei sburdalnice a lui Eminescu, a urmat neastâmpărul vicții lui de flăcău năsalnic, care nu-și găsia alinare decât alergând din casă'n casă, din sat în sat, din provincie în provincie, din țară în țară, plecându-și mereu urechea cătră voroavele norodului, urzindu-și din ele tainicele fire ale viitoarelor sale producții poetice naționale. Aproape din tot ce scrie Eminescu, pâlpâie flacăra naționalismului întocmai cum limbile de foc ard în noapte deasupra comorilor ascunse. Pentru a ne face o idee limpede și dreaptă despre dragostea lui Eminescu față de popor n'avem decât să-i cităm scrisul : „Nu pierd niciodată ocazia de a lua parte la petrecerile populare. Ca un prieten pasionat al poporului, când acesta se adună în mase, simt că sunt o parte a totalității. E ceva dumnezeesc în acest sentiment, așa că, orice sărbare a poporului, mi se pare o sărbătoare sufletească, o rugăciune cucernică.“ Iar în ce privește producțiile sufletului sătesc, și în special al poeziei populare¹⁾, el scrie : „Farmecul poeziei populare îl găsesc în faptul că ea este expresia cea mai scurtă a simțământului și a gândirii. Lăsând la o parte tot ce e nenatural ea nu este decât limba simțământului și, pentru că această limbă să fie totdeauna curată, adesaori se renunță și la rimă și, căutându-se cuvântul cel mai apropiat nu se impune nici o silă la construirea versului. — Și să sperăm că tot se vor mai găsi suflete care să nu fie

¹⁾ Din parte-ne mai semnălam mărturia lui Eminescu dintr'o scrisoare (8/XI 1874) adresată Veronicii Micle : „Cronicele și cântecele populare, formează în clipa de față un material din care culeg fondul inspirațiunilor“. (Nota Red. după O. Minar, *Cum a iubit Eminescu*, 45).

jignite de rima neîndemănată sau de simplitatea unui cuvânt vechiu, ci vor preferi a se adăpa mai bine la *izvorul curat ca lamura* și *mai prețios ca aurul* al poeziei noastre populare, decât să bea din izvorul de apă de zahar cu portocale“.

Se pot înșira zecile de cântece pe care Eminescu le-a cules, păstrând neatinsă forma lor, pentru a fi cât mai în culoarea locului.— Din aceste cântece apoi, prefăcându-le, tăind versuri, adăugind altele nouă, a creiat poezii nemuritoare cu motive din popor. Drept pildă n'aveni decât să cităm frânturile de poezii populare care i-au servit maestrului ca material pentru creațiile sale. Bunăoară, din cântecul cules de el

Ce te legeni, plopule,
Fără ploaie, fără vânt
Cu crengile la pământ ?
— De ce să nu mă leagăn ?
Când vor.
Să mă puie în trei cară
Să mă ducă'n Temișoară
Să mă facă fus de moară.

și din altul asemănător

De ce voi vă clătinați
Și mereu vă legănați
Cu vânt și fără vânt
Cu crengile la pământ ?
— Cum să nu ne clătinăm
Și să nu ne legănăm
Când vin maiștrii dela Țară
Cu securi și cu topoară
.

Eminescu a făcut vestita poezie „Ce te legeni, codrule“ care începe exact cu aceleași versuri populare cu care începe cântecul prim :

Ce te legeni, codrule,
Fără ploaie, fără vânt,
Cu crengile la pământ ?
— De ce nu m'aș legăna,
Dacă trece vremea mea !

etc.

În continuare a luat ajutor de la alte cântece :

Bate vântul frunza'n dungă
Toate plugurile umblă
Num 'al meu șade la umbră.

și

Bate vântul frunza'n dungă
 Jalea=i mare, calea=i lungă
 Bate vântul dintr'o parte,
 Departe=i mândra departe !

Din aceste versuri, contopite, corectate, adăugite a ieșit strofa știută :

Bate vântul frunza'n dungă
 Cântăreții mi=i alungă
 Bate vântul dintr'o parte,
 Iarna=i ici ; vara=i departe !

etc.

Tot așa și cu poezia „Revedere“. Din

Codrule, codruțule,
 Desmorțește=ți apele,
 Și grăbește de 'nfrunzește
 Că drăguța te dorește.

Eminescu a luat numai primul vers care i=a plăcut mai mult și restul a urmat dela sine. Geniul nu are nevoie de cantitate ci de calitate. E deajuns un vers, un cuvânt, o svâcnitură a inimii, o străfulgerare a minții și creația vine furtunatic. Un foc mare, ce mistuie codri întregi, prinde viața dintr'o scânteie !

Dacă dar dintr'un cântec popular a luat acel frumos apelativ

Codrule, codruțule,

din altul

Codrule cu râuri line
 Nu mă spune că în tine
 Am varat toată vară
 De mânuță cu mândră.

a ales tot primul vers, alături de care, adăugând filosoficele lui gândiri, a ajuns la

Codrule cu râuri line,
 Vremea trece, vremea vine.
 Tu din tânăr precum ești
 Tot mereu întineresti.

Dar cântecul

Cine=a stârnit cătănia
Mânca=i-ar casa pustia
 Și nevasta văduvia
 Și copiii sărăcia

ne rechiamă în minte strofa din „*Doina*“

Cine=au îndrăgit streinii
Mânca=i-ar inima câinii
Mânca=i-ar casa pustia
Și neamul nemernicia !

Și tot în această doină versurile

Că nu mai poate străbate
De=atâta streinătate

sunt luate din cântecul popular

Și m'aș duce, zău m'aș duce,
Da mi-i calea'n cruce
Și nici n'o s'o pot străbate
De străinătate
De copacii cei căzuți
De voinicii cei slăbuți
Și de tufele stufoase
De fete frumoase.

Deasemenea

Lună, tu, luminătoare
Stelelor strălucitoare
Luminați mai cu tărie
Scumpa mea călătorie

a sugerat desigur începutul

Lună tu stăpâna mării etc.

Înșuși „*Luceafărul*“, cea mai desăvârșită poezie ca fond și formă a lui Eminescu și a literaturii noastre, nu numai că își are substratul în poveștile populare — „*Fata în grădina de aur*“ poate fi socotită, în ce privește acțiunea și ideile, o variantă¹⁾ a *Luceafărului* — dar chiar unele versuri sunt luate după cântece dela țară.

Iată unul :

Fecioraș de greacă mare
Erumoasă ducă are
Și au scos-o de vânzare.
Negustorii o neguța
Turcii banii numără
Ea din gură așa zicea :
Să n'ajungă părinții
Să=și mai vândă copiii

¹⁾ O primă și primitivă redacțiune a *Luceafărului* vezi „Jun. lit.“ 1924, 185 — 186 și 1926, 141, — Nota Redacției.

Să privească tot creștinul
 Pe-a cui mâni își dă copilul,
Că eu am fost la părinți
Ca și luna printre sfinți
 Și le-am fost de mângâiere
Ca și luna printre stele.

Acest cântec de bună samă ș'a dat întreaga contribuție pentru alcătuirea strofei din Luceafărul :

Și era una la părinți
 Și mândră'n toate cele
 Cum e Fecioara între sfinți
 Și luna între stele.

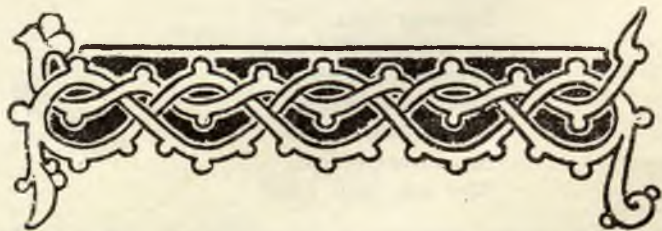
Ne oprim aici, deoarece nu avem intenția de a arăta toate înrăuirile poeziei populare asupra lui Eminescu. Am voit numai să dăm câteva exemple din cari să se vadă cum poporul, cu producțiile lui, a izbutit să altoiască în chip așa de vizibil sufletul unui om genial.

Dar după cum dintr'o întreagă pădure nu iai decât o bucată de lemn spre a face o lingură de mâncat ori o treucuță de băut sau un scaun de șezut, un pat de hodinit, o cruce de'nchinat, tot așa din codrul literaturii populare, nu ai nevoie să iei decât o mică parte pentru ca cu ea să faci creația nemuritoare.

Și Eminescu aceasta a urmărit. Cu ajutorul literaturii sătești el ș'a făurit o limbă aleasă, bogată, plină de vigoare, ș'a dobândit imagini poetice de o frumuseață rară, pe fruntea carora se vede și pecetea unor simțiri curat românești.

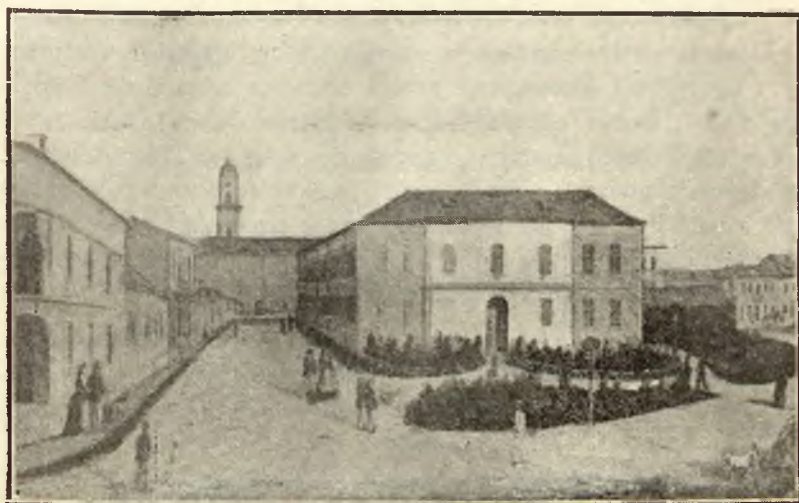
Tinerii scriitori, cari urăsc tradiția și calcă în picioare caracterul național ce trebuie să aibă producțiunile lor, nu au nimic de învățat dela Mihai Eminescu, învățătorul nostru al tuturor ?

Tiberiu Crudu

Universitatea austriacă dela Cernăuți ¹⁾

La vechea universitate din Cernăuți — care=și are începutul, după cum se știe, din Vremea lui Papură=Vodă — s'au mai numit încă câțiva profesori iluștri de=a căror faimă științifică răsună Europa ²⁾. Cu această ocazie ne aducem și noi aminte de o convorbire cu 'n învățat din Moldova, care era docent dela Universitatea comunală din Mălăcești, ținutul Cărligăturii.

Liceul Cernăuțean cercetat de Eminescu și de frații săi Șerban, Nicolai, Gheorghe și Ilie

(După R. F. Kaendl, *Geschichte von Czernowitz*, 1908, 56)

- Mă rog, unde=ai învățat d=ta carte? — îl întreb eu.
- Mă cunoaște cucoana Profira din Mândinești.
- Da nu te 'ntreb cine te cunoaște. Vei fi cunoscând d=ta multă lume — dar unde ai învățat carte?
- Eu l=am învățat carte pe redactorul „Curierului intereselor generale“ ³⁾.
- Tocmai deaceea te și 'ntreb unde ai învățat d=ta?

¹⁾ Articol apărut în „Curierul din Iași“ Nr. 81 din 23 Iulie 1876 (vezi Eminescu, *Scrieri politice și literare* editate de I. Scurtu, 1905, 273—274.

²⁾ Aici „C. I. I.“ înșiră numele și trecutul lor (Note lui I. Scurtu).

³⁾ Aluzie la „Curierul, foaia intereselor generale“ An. IV 1876 a lui Th. Balassan (I. Scurtu).

— Apoi cam tot prin Hârlău m'am tăvălit eu.

Mutatis mutandis, o convorbire cu acești ilustrați ¹⁾ ar supa cam astfel:

— Mă rog unde=ai învățat d=ta carte?

— Mă cunoaște d=nu Stremayer.

— Nu=i vorba de cine te cunoaște. Unde ai învățat?

— Am șters ciubotele d=lui Brzrcek, referende la ministeriul instrucției.

— Nu te 'ntreb unde ai șters ciubotele. Unde=ai învățat?

— Apoi tot cam prin Kecikemet și prin Brody m'am tăvălit eu. —

Deaceea credem a=i face un serviciu d=lui Stremayer, recoman=dându=i o prețioasă personalitate pentru ocuparea catedrei de filologie comparativă a „limbilor semitice“. Este d=l Herșcu Șloim Zeilig, actual docent privat de limba ebraică la o mică universitate din Târgul=Cucului. Acest domn doctissim se obligă a primi auzitori academici până și (în) fragedă vârstă de 2—5 ani și de a=i duce la vreme de ploaie și în spate ²⁾ în salele universității din Cernăuți, pentru minima taxă colegială de 6 creițari austriecești pe săptămână.

M. Eminescu

¹⁾ Aluzie la mania titlurilor: Ilustru, Ilustritate etc... (I. Scurtu).

²⁾ Aluzie la un anumit obicei al *belferilor* din *heiderle* jidovești cf. G. Panu, *Amintiri dela Junimea*... I 1908, 257: „Ceea ce ne izbăia pe noi, între altele, era felul cum copiii în timp glados erau duși la școală în spate de niște purtători numiți *belferi*, cari aveau mi se pare chiar în școală un rol oarecare“.

Lui Eminescu

Asemeni unui înger căzut, cu aripi frânte,
sortit să sângereze, să plângă și să cânte, —
cu ochii lăști ca moartea, cu sufletul de jar,
trecuși prin valma lumii, străin și solitar . . .
Destinul tău — povară mai grea ca un blestem,
iar viața ta — un tragic și 'nlăcrămat poem . . .
. . . Svânciau fierbinți pumnale în inima-ți martiră, —
tu mâna lin ca 'n vise ți-o lunecai pe liră :

Și cântecele tale, cu sunete de aur,
curgeau ca strălucirea celui mai rar tezaur,
erau șirag de lacrimi și de mărgăritare,
erau fășii de suflet ce sângeră și moare . . .
Și-ai strâns în ele vraja de lună și de stele
și visele schimbate în salbe de mărgele ,
ai strâns în ele floarea de flăcări a iubirii,
minunile și taina și farmecele firii
și picurii de sânge ai ranelor ce dor
și jalea și amarul celui mai blând popor
și tălmăcirea scumpă a vremilor ce vin —
pe toate le închiseși în versul tău divin.
Dar : viața ta — ce fuse o goană ne 'ntreruptă
de soare și 'ntunec, de pace și de luptă —
se stinse ca și-un cântec, curând oprită 'n mers :
și-un biet mormânt atunci cuprinse-un Univers . . .

„Mizeria-l ucise !“ — șoptiau, miloși, vecinii,
cari n 'au putut să vadă ce crud te mușcă spinii
ce îi purtai cu 'n zâmbet atât de blând și trist
pe albul frunții, — dulce al Poeziei Crist ! . . .

Ei nu știau, sublime, că viața ta sihastră
în viu-i foc se stinse ca pasărea măiastră

ce s'a topit în proprii văpăi mistuitoare
ca să renască n urmă cu-atât mai scilpitoare ! . . .

Dar : piară generații în unda morții reci !
Lumi cadă în risipă ! . . . — Ci versul tău în veci
va rămânea asemeni unui diamant aprins :
ca să răstrângă raza „Luceafărului” stins . . .

George Voevidca

1865
72

*Donata bibliotecii gimnaziului
Români Do. n. Bernăuți de*

M. E. Eminoviciu

Autogramă (din 1865) a elevului M. Eminovici pe cartea (care la 1914 aparținea lui T. V. Ștefanelli) : G. Reinbeck, *Mythologie für Nichtstudierende* (v. T. V. Ștefanelli, *Amintiri despre Eminescu*, 39).

Moldova . . .

(Spicuiți)

Moldova joacă în dezvoltarea modernă a Românilor un rol însemnat. Aici, în mare depărtare de șarlatanismul intelectual, de suficiența și corupția centrului politic al țării, s'a făcut binefăcătoarea reacțiune în contra ignoranței și spiritului de adevăr al „acrdemicianilor” ; în atmosfera noastră mai liniștită se va crea poate și un teatru. Pe când la București se vor reprezenta pe scene farse cu alusiuni necuviincioase la demnitatea Statului și se vor spăla „sdrențe” atât în teatru cât și aiurea, în Iași ne vom învrednici poate cu vremea de-a crea o atmosferă artistică, unde oamenii de orce opinie să poată privi cu'n egal interes zugrăvirea părții eterne din om.

(Scr. pol. și lit. 1905, 362)

*

Noi, din contra, credem a ne putea fâli cu împrejurarea de-a fi Români din Moldova . . .

(Scr. pol. și lit. 1905, 389)

M. Eminescu

•••••

Eminescu la Suceava

D-1 Dr. Teofil Lupu, director de spital la Suceava, ne comunică următoarele :

Eram, mi se pare, pe clasa a 8-a de liceu ceea ce ar fi fost în anul școlar 1887—1888. Noi, elevii români ne pomenirăm fulgerați de știrea că Eminescu e la noi, la Suceava. Și-am așteptat în drum vre-o două ceasuri, în fața fostului liceu de lângă biserica sf. Dumitru (azi, 1929, liceu de fete), unde profesorii noștri, în frunte cu directorul Mihai Dracinschi, îl sărbătoriau pe Eminescu la o masă festivă. Când a apărut, — parcă și noi ne-am simțit oarecum jenați de halul în care-l

Casa familiei Eminovici la Ipotești (lângă Botoșani), înainte de... dărâmarca ei!...

Casa copilăriei lui Eminescu, care în loc să ajungă un Muzeu Eminescu, a ajuns prada vandalismului unui Dr. Papadopol! (Fotografiată în 1 Sept. 1924 de redactorul nostru)

vedeam pe marele nostru Eminescu : Mergea singur, în capul tuturor, nesînchindu-se de profesorii noștri cari aveau aierul de a-l întovărăși. Și haina de pe el, un pardesiou negru, părea foarte, foarte purtată. În cap pălărie tare ($1\frac{1}{2}$ joben) neagră. Cu mâinile în buzunarul hainei, adus de spate, cu capul posomorît, plecat în pământ, părea... es-cortatul celor ce veniau în urma lui : profesorii Șt. Ștefureac, Ironim Muntean, V. Bumbac, A. Dașchevici, C. Mandicevski ș. a. Când noi, cei vre-o 5—6 băieți, l-am salutat, se întunecase parcă și mai adânc la față ; și mi-au rămas în minte și în ochi sprâncenele lui stufoase, zburlițe, și părechea cea de mustețe mari, rudimentar de mari și aduse în jos, și ele parcă a umilînță... Știu că 'n ziua ceea n'am mai conținut de a vorbi despre Eminescu. De frăs mi se pare trăsesc atunci la Vasile Bumbac.

Dr. Teofil Lupu

Caracterul adevărat românesc (Spicuri)

Rău sau bun, Românul e adevărat. Inteligent fără viclenie, rău — dacă e rău — fără fățarnicie; bun fără slăbiciune; c'un cuvânt ni se pare că atât calitățile, cât și defectele Românului sunt întregi, nînchircite; el se arată cum este. N'are o cocoasă intelectuală sau fizică, ce caută a o ascunde, nu are apucăturile omului slab; îi lipsește acel iz de slăbiciune, care precumpănește în fenomenele vieții noastre publice sub forma linsă a bizantinismului și a expedientelor. Toate figurile acele fățarnice și rele, viclene fără inteligență, toate acele câte ascund o duplicitate în expresie, ceva hibrid, nu încap în cadrul națiunii „române“.

(Articole politice 1910, 89)

M. Eminescu

ooo○●○○○

Note pentru „O, mamă . . .“

Are această minunată poezie drept fond ori numai drept punct de plecare (prin strofa dintâi!) amintirea sfântă și scumpă a *mamei*? Așa cum s'a publicat în *Convorbiri literare*, an. XIV din 1 Aprilie 1880, și cum o cunoaștem, este ea o alcătuire incoherentă, ciudată, o îmbinare de elemente dispartate, o creație absurdă, fără înțeles? Ne îngăduim a discuta aceste lucruri.

Titlul înșală, ca și prima strofă din cele trei câte o formează. Dar este dat oare titlul de însuși Eminescu? Dacă l-ar fi dat el, își înfutura poezia așa? Și dacă nu și-a înfitalat-o el singur așa, titlul, dat poate de alții, e drept să ne încurce mereu? Și dacă a lăsat-o fără titlu el chiar, înseamnă că poezia era nedefinită? Ori=cum, ne=dumeririle, cât de multe, sunt la locul lor. Titlul, însă, și cuvântul „mamă“ din prima strofă nu pot fi, socotim, o piedică pentru o interpretare logică și clară a acestei poezii.

„O, mamă . . .“ este perfect unitară și e o poezie definitivă. Refrenul, fără identitate, cu variații, însă, perfect înțelese și în armonie cu fondul strofei respective, o dovedește precis, fără replică.

Poezia se adresează în fapt „iubitei“. „Mama“ este, în prima strofă, sau cuvânt figurat sau un pretext, un chip delicat, subtil, măiestrit de confesiune iubitoare, de mărturisire a dragostei, pasionate fără să pară, față de femeia iubită. Imaginea mamei trecute pe veci „dincolo“ poetul o învăluie'n iubirea, profundă și curată ca și cea de mamă, pentru draga sa, căreia ar fi nedelicat, neuman și neartistice să-i spună că și-o imaginează în criptă de mormânt. Economia poezii

ziei, ambianța sentimentală de moarte și funebru, cereau totuș aceasta și Eminescu a rezolvit, în prima proză a acestei poezii, o problemă din cele mai delicate ale artei și sensibilității sale, fără să jignească omenescul din noi. E un *voit* transfert de sentimente care nu trebuie să ne amăgească, nici să ne încurce. Totodată, din cauza întrebun-

Rareș (Raluca) Iurașcu, mama lui Eminescu
(născută la 1816; moartă la 15 August 1876)

țării acestui *truc* — *sit venia verbo!* —, nu suntem de loc îndreptățiți a bănuî profunda sinceritate dureroasă a lui Eminescu.

Asfel înțeles lucrul, prima strofă din „O, mamă...” se adresează, cu toate aparențele contrarii, în realitate, ca fond, iubitei: moartă, — fără să fi murit, — dragostea vie față de dânsa stăpânește tiranic pe poet. Chemările de „dincolo” le aude „pe freamătul de frunze”, adică în vântul ce adie printre ramuri înfrunzite. E toamnă, deasupra mormântului *Ei* salcâmii se scutură...

Și bat încet din ramuri, îngână glasul tău...

Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu, — *tu*, adică iubita;

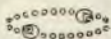
în imaginație moartă înaintea celui ce-a iubit-o ; în fapt : dacă acest lucru se va întâmpla.

Celelalte două strofe sunt clare : sau exprimă dorinți de înfăpșuit de va muri el înaintea ei, cealaltă, de vor muri amândoi împreună.

Să ia aminte cetitorul : plutește peste toate, în această poezie, o atmosferă de tristeță, de iubire pasionată vecină cu moartea, de suferință cauzată de dragostea ce nu vrea să moară, de nu știu ce presentimente, totuș, ale morții total-stăpânitoare peste cele omenești : „tu vei dormi mereu“, „eu voi dormi mereu“, „noi vom dormi mereu“, în vreme ce „ramurile . . . mereu se vor tot bate“. Deasupra mormântului *Ei*, umbra ramurii sădite pe mormântul *lui* „mereu va crește“, „mereu va plânge apa“ râului vecin cu mormântul *amându-rora*. Dece această înșirare : *tu*, *eu*, *noi* din refren ? *Tu* = cea scumpă ; *eu* = cel ce te iubesc ; *noi* = actorii destinului tragic. Cine cunoaște momentul înfăptuirii acestui „tragic destin“ pentru fiecare dintre noi ? Poate vei muri *tu* întâi, poate *eu*, poate *amândoi* în aceeași clipă . . .

Iată o ipoteză în stare să facă înțeleasă cât de puțin această poezie. A mai emis-o cineva ? Nu știu. Dacă da, fie-mi iertate aceste pagini de palinodie . . .

N. N. Răutu

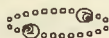

Împotriva „filologilor“

A crede însă, că un popor de peste zece milioane de suflete a fost compus numai din nătângi și că n'a avut nici destul auz, nici destulă minte pentru a-și plăsmui o limbă cum se cade, a primi apoi ciudatul axiom că numai d-nii filologi sânt oameni cumînți, carii ne pot pune la cale după teorii pe care le sug între patru păreți din degetul cel mic, o asemenea credință este o insultă pentru nația românească, care a vorbit și scris bine și într'un fel înainte chiar de a fi sămânță de filologi pe plaiurile Daciei lui Traian.

(*Scr. pol. și lit.* 1905, 311)

M. Eminescu

Pentru învățământul clasic și împotriva caricaturii lui (Spicuire)

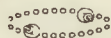
Precum gimnastica dezvoltă toate puterile musculare și dă corpului o atitudine de putere și tinerețe, tot astfel pururea tână și senina anticitate dă o atitudine analogă spiritului și caracterului omenesc. Dar, pentru ca această gimnastică morală să se resimtă în caracterul și în spiritul public, trebuie ca să existe clase întregi de oameni, cari s'o exercite imediat, și anume clasele acelea, cari nu sunt avizate la muncă materială. Atunci gimnastica aceasta se va resimți, vrând, nevrând, și asupra celorlalte clase pozitive.

Dar avut-am noi oare licee ?

Cine nu știe că, pentru a fi profesor de liceu după incalificabila noastră lege a instrucției, nu se cerea decât absolvirea liceului însuși și depunerea unui concurs ca vai de capul lui. Oare latineasca și greceasca sunt de vină că o generație întreagă de ignoranți — exceptăm profesorii cu studii academice, — umple catedrele liceale și gimnaziale, predându-și neștiința lor drept știință, că niște somnoroși fără vocațiune se pun pe carte până ce pot trece vr'un concurs, și după aceea leagă cartea de gard, nu mai citesc absolut nimic și dictează numai an cu an acelaș caiet vechiu și unsuros, unor urechi nouă ? Latineasca și Greceasca e de vină dacă postulanti de rând, ce nu știu ceti și scrie, ocupă funcții în organismul instrucției publice ? Latineasca e de vină dacă un reteveist cu patru clase primare, agent electoral de soiul birtășului Purcel, e șef al diviziei instrucției în România ?

(*Articole politice* 1910, 84)

M. Eminescu

Știri nouă despre elevul și hoinarul Eminescu la Cernăuți

(Amintirile lui † Dr. Gheorghe Albescu despre Eminescu)

La 1923 începusem a publica în „Glasul Bucovinei“ o serie de studii cari privesc biografia lui Eminescu. Atunci regretatul meu unchiu († 17/III 1927) Dr. Gheorghe Albescu ¹⁾ (avocat în Cernăuți) mi-a comunicat următoarele știri noi despre elevul și hoinarul Eminescu la Cernăuți. Le public însoțindu-le cu notele cuvenite.

Leca Morariu

¹⁾ Gheorghe Albescu, născut la 1857 în Camena (jud. Cernăuți), ca fiu al preotului Ioan Popescu († 1863) — a isprăvit școala primară în 1866. Și-a luat bacalaureatul de liceu în 1875. Și-a schimbat numele părintesc Popescu în Albescu, fiindcă în cariera sa de magistrat și apoi de avocat „prea mă tot întâlneam cu pun-gași cari se chemau Popescu“.

I.

Eram pe clasa a 3-a sau a 4-a primară, deci în 1865 ori 1866 ²⁾. Locuiam în strada Iosif, în casa lui Silvestru ³⁾. (Vasile Morariu ⁴⁾ era cam pe clasa a 7-a ori a 8-a de liceu). Noi, pojodicul ⁵⁾, locuiam într'o căsuță mică, cu două camere. Il ȋiu minte și pe Victor Blanchin ⁶⁾.

Eminescu locuia în Feldgasse ⁷⁾, în casa unde stă acum soacra

Biserica Sf. Treimi din Cernăuți

Biserică în jurul căreia elevul Mihai Eminovici (1858—1863) și-a sbenguait câțiva ani din copilăria sa; bisericuță moldovenească izgonită apoi din Czernowitz-ul austriac în suburbia Cernăuțeană Clocucica.

²⁾ Știm că la 1865 elevul deraiat Mihai Eminovici apare la Cernăuți întâi primăvara și apoi toamna (vezi aticolul meu *Eminescu elev* în „Glasul Bucovinei” 1923, Nr. 1219, coloana 4 și 5) — iar în 1866 până la moartea lui Pumnul (24 Ian. st. nou 1866), locuiește la Aron Pumnul (vezi acelaș articol în „Glasul Buc.”, 1923, Nr. 1220 și 1221).

³⁾ Casa Mitropolitului Silvestru Morariu din „strada Iosif” (stradă care se chemase mai înainte str. Domnească-de-jos, vezi T. V. Ștefanelli, *Amintiri despre Eminescu* 1914, 44) — e casa, azi (1929) lărgită, Nr. 23 din strada Iancu Zotta.

⁴⁾ Fiul Mitropolitului Silvestru.

⁵⁾ = Copiii.

⁶⁾ Un profesor oarecare de franțuzescă — vezi Ștefanelli, op. cit. 44—45 și citatul articol din „Glasul Bucovinei” 1923, Nr. 1214 (col. 4) și Nr. 1215 (col. 5).

⁷⁾ Azi (1929) strada Muntenici. *Precizarea aceasta e cu desăvârșire nouă.*

lui Gheorghian⁸⁾. Eu, un biet băiat cum eram, îi duceam lui Eminescu în fiecare zi mâncarea (amiaza) dela Vasilică⁴⁾. Era vara și imblam desculț. Până'n Feldgasse făceam o bucată bună de drum. Eminescu — parcă-l văd : oacheș, păr negru, musteața neagră și'n straie cam săracuțe — i s'o fi făcut milă de mine, că odată zice : — Săracu băiet ! — Și-mi dă un bacșiș. Treaba asta a ținut mai multe săptămâni. Și eu mă trăgeam bucuroș la bacșișul meu, ba odată îmi trebuia te=miri=ce caiet, și uitând, nemernicul de mine, că nu'n fiecare zi is Paștele, îmi pusesem toată nădejdea în agonisita mea . . .

II.

Pe urmă eram în clasa a 5-a gimnazială⁹⁾, când a venit Pascali cu teatrul lui, pe la 1872¹⁰⁾. Eminescu era sfluor. M'am mirat eu destul când l-am văzut cu musteața rasă : actor — ca toți actorii ! — Și se purta mai elegant¹¹⁾ ca înainte. Petrecea adese¹²⁾ serile în grădina lui Schuller uned=î acum „Caffé L'Europe“. Petrecea la muzica tarafului moldovenesc al lui Paraschiv¹³⁾ bătrânul dela Botoșani, taraf bătrânesc cu naier, cu ghitară, cu cântări . . . Eminescu era în societatea lui Calinescu¹⁴⁾, secretarul Societății pentru cultură. Calinescu

⁸⁾ Deci, după cum am stabilit noi în 30/6 1929, cam pe locul unde stă azi (1929) casa Nr. 4/O din str. Munteniei.

⁹⁾ = de liceu.

¹⁰⁾ Greșală patentă ! Stagiunea trupei lui Mihai Pascali la Cernăuți a avut loc în 1869, dela 17 Iulie—1 August stil nou, vezi G. Tofan în „Viața românească“, An. II, 1907, vol. IV, pag. 110. Ba Tofan ni-l arată (după „înștiințarea“ publicată de Societatea pentru cultură și literatură dela Cernăuți) și repertoriul lui Pascali ; sânt 10 reprezentații între cari reprezentația Nr. 8 nu se știe ce piesă a fost (vezi „Viața Românească“ cit., pag. 111). Răspundem deci noi acum că în reprezentația a 8-a au fost probabil *Rusaliile* lui Alecsandri, fiindcă după cât mi-a duc aminte, unchiul meu făcea mare haz de refrenul „ciune-ciune-ciune“, pe care-l cântase în corul trupei lui Pascali. — E *ciune=le* lui Răsvrătescu din scena XII a *Rusaliilor* :

Răsvrătescu : „Ciune, ciune, ciune
Dute'n năibăciune !
Ești o scăpăciune
Din Balamuciune“.

¹¹⁾ Și de dragul Eufrozinei Popescu din trupa lui Pascali — adăugăm noi, referindu-ne la T. V. Stefanelli, op. cit. 45—47 și la cele bănuite de noi în „Junimea literară“ 1924, 452 (cf. și G. Galaction, *M. Eminescu* 1914, 55—56).

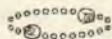
¹²⁾ Și totuși T. V. Stefanelli, op. cit. 45 zicea : „Eu nu l-am văzut atunci, cu toate că mi-am dat multă silință să-l întâlnesc“ (? !).

¹³⁾ Pentru lăutarii Botoșăneni din familia Paraschiv vezi M. Gr. Poslușnicu, *Istoria Muzicii la Români* 621.

¹⁴⁾ Deci Miron Calinescu (1837—1912).

era tare căutat de noi, fiindcă... împărția bilete gratuite¹⁵⁾ pentru reprezentațiile lui Pascali. De unde și până unde m'am pomenit și eu angajat ca statist, în cor. Și nu numai eu, ci și Dimitrie Scalat (tata lui Ștefan) și unul Turtureanu și un Tăutu (care-i învățător). S'au jucat drame și operete. Cântăreț bun era unul Alexandrescu. Eminescu ne examina libretul, textul pieselor, fiindcă noi melodia o prindeam mai ușor decât textul. Era el Eminescu elegant acum, dar și mai elegant știa să ne cetească cuvintele cântărilor noastre. Și cântam noi cu mare entuziasm, pânice=au dat domnii profesori de urma noastră și au pornit-o pe altă strună, — iar eu m'am pomenit că rămân repetent...

† Gh. Albescu

Neofanariotismul (Spicuiuri)

Fiecare cap „qui a fait ses études en France“ dormind pe biliardurile din cafenele, ne costă sute de țărani morți prin supra-exploatarea puterilor lor fizice, prin absoluta lor lipsă de bucurie și de dulceață a traiului.

(Scr. pol. și lit. 1905, 224)

*

Intr'o țară, unde sânt deputați și jurnaliști, cari au studiat atâta pe cât se poate în academiile din cinstitul oraș al Mizilului, alături cu alții, cari fără o preparare serioasă au vizitat academiile străine și s'au întors, ca să realizeze idei nouă de-o valoare „foarte relativă“, fără să-și cunoască țara și poporul — nu se poate aștepta decât o cumplită superficialitate în toate chestiunile, o ușurință de care sufăr toate partidele din România, care nu văd în stat decât mecanismul succesiunii la putere.

(Scr. pol. și lit. 1905, 241)

*

Nu există, după a noastră părere, nici o deosebire între rasa română din Muntenia, Moldova, din cea mai considerabilă parte a Ardealului și a Țării ungurești. E absolut aceeași rasă, cu absolut aceleași înclinări și aptitudini.

Dar în București și în orașele de pe marginea Dunării s'a ivit un element etnic cu totul uou și hibrid care ne-a furnizat generația actuală de guvernanți. Acestea sunt rămășițele haimanalelor de sub steagurile lui Pasvantoglu și Ypsilant și resturile numeroase ale cavalerilor de industrie din Fanar...

... Toată spuma asta de fanarioti novisimi, cari s'au pripășit în țară de 50—60 de ani încoace, formează naturalmente elementul de disoluțiune, demagogia României...

Aceste elemente sunt cu mult mai numeroase în Țara româncască decât în Moldova...

Așa dar: *distinguendum* est.

¹⁵⁾ Obiceiu care devenise tradiție cf. „Glasul Bucovinei“ 1923 Nr. 1218, coloana 1-a și Nr. 1219 col. a 4-a Notă.

Ceea ce sunt pentru Moldova evreii, sunt pentru Țara românească aceste venituri cari, prin identitatea religiei, au știut să se strecoare printre români, să-i amăgească și să ajungă a-i stăpâni...

Avem de o parte rasa română, cu trecutul ei, identică în toate țările pe cari le locuște, popor cinstit, inimos, capabil de adevăr și de patriotism.

Avem apoi deasupra acestui popor o pătură superpusă, un fel de sediment de pungași și de cocote, răsărită din amestecul scursăturilor orientale și accidentale, incapabilă de adevăr și patriotism, rasa Caradalelor, pe care Moldovenii din eroare o numesc Munteni...

Nu tăgăduim că foarte numeroase elemente s'au asimilat pe deplin cu rasa română, dar acelea sunt intrate de mult, de o sută, două, ba chiar de două sute cincizeci de ani.

Însă nu acestea domină, ci imigrații proaspeți cari sunt abia în generația a doua, a căror limbă maternă era încă străină și cari s'au romanizat, în privirea limbii, în școlile noastre.

Limba singură nu constituie însă naționalitatea.

Calitățile morale și intelectuale ale rasei au o însemnătate cu mult mai mare...

Dacă considerăm vigoarea extraordinară a începuturilor noastre istorice, figura unui Mircea sau Ștefan cel Mare, și le comparăm cu mizeria și puținătatea de caracter din ziua de azi, nu mai încapе îndoială, că alt element predomina atunci, altul azi, și poate toată chestiunea se reduce la aceea că pe atunci precumpănia populația autohtonă de munte, iar azi precumpănuște cea imigrată de baltă.

Iată dar care e antagonismul veritabil între Moldoveni și așa numiții Munteni. E antagonismul între elementele istorice ale acestei țări și cele neistorice...

Da! Cu milioanele bugetului, stoarse din firele de grâu ce le produce numai țăranul, întreținem sterilitatea fizică și morală, lipsa de caracter și de inteligență ade-vărată a acestor oameni.

Dovezi avem în toate ramurile vieții publice.

Avem de exemplu de bine de rău o literatură. Citeze-se numele tuturor cari au scris un șir de literatură sau știință adevărată, fie Șincai ori Hasdeu, Alecsandr, ori Gr. Alexandrescu, Odobescu, Martian, Strat, Cost. Negruzzi și oricât alții. Pe nici unul nu-l cheamă nici Giani, nici Pherekydis, nici Carada.

Între miile de cranii ce formează plebea guvernantă de politicieni de meserie, unul nu e în stare de a scrie un șir pe care să-l poți ceti fără scârbă morală. Dacă cităm în teatru pe Millo, în pictură pe Grigorescu, în muzică câțiva germani, am încheiat-o. Incapabile de a pricepe un adevăr, fie științific, fie artistic, dacă le în-tălmim, le vedem lipsite de urmă de talent adevărat, cercând a specula arta ce n'o posedă, precum speculează naționalitatea ce n'o au, patria ce nu-i a lor, gloria națio-nală pe care n'au creat-o...

Da! Accastă plebe romanizată dela Tudor încoace joacă în Țara românească același rol pe care Evreii îl joacă în Moldova...

Când vom avea un cap al unui fanariot parvenit și l'am putea avea odată, căci dacă perversitatea e nemuritoare, perversii sunt muritori, îl vom putea trimite la Wirchow sau lui sau lui Quatrefages să-l compare cu un simplu craniu de mocan dela Vrancea ori dela Breaza. Dacă învățații străini nu vor crede că-i *mistificăm*, căi le-am trimis o căpășănă de capră s'o compare cu un cap de om, să nu ne spunefi pe nume.

Când le-am spune însă că scorbura mică și găunoasă e a unui om de Stat din România, iar craniul al doilea, larg și încăpător, al unui cioban de oi și-ar face cruce oamenii, ar înțelege de ce neamul românesc, numeros și inteligent, muncitor și îndrăzneț, nu poate ajunge în lume la poziția ce i s-a cuvine...

Pătura aceasta superpusă de Caradale, Pherekyzi etc., e foarte numeroasă. Ea meșteșug cu care să se hrănească cinstit nu știe, ea carte nu știe, ea caracter n'are, cu un cuvânt, nimic ce ar îndreptăți-o de a juca un rol în viața publică. Cu toate acestea ea este totul azi în Stat.

De aci vezi directori de drum de fier ce nu știu abecedarul mecanice; de aci directori de bancă națională cu patru clase primare de servicii ce abia știu iscăli. În toate ramurile vieții intelectuale și ale statului, în toate încheiturile organice ale națiunii, s'au incubat paraziți; tocmai centrele organice sunt cuiburile în cari se prăsesc și se înmulțesc...

Și pe lângă aceasta, pe lângă că sunt necapabili de muncă, leneși și tâmpiți, malonești și răi, mai sunt și streini, veniți de ieri de alaltăieri, ridicați dela covrig și bragă la ranguri sociale înalte...

Și când vorbim de poporul român, știm foarte bine de cine vorbim. Nu de amestecături, nu de oameni veniți de ieri de alaltăieri în una din provinciile Daciei lui Traian, ci de acel element etnic ieșit din încrucișarea Românilor cu Dacii, de rasa romană. Aceasta a fost în trecutul țărilor noastre rasa plastică, rasa formătoare de stat, cea orânduitoare, cea istorică: aceasta trebuie să rămâie și de acum înainte. Cum că deosebirea între adâncimea rasei istorice și superficialitatea celor superpuse, e mare, o știe oricine. În inima unui popă din Ardeal e mai mult sentiment național românesc decât într'o sută de mii de Caradale și craniul unui singur Român încapă de cinci ori pe atâția creieri pe cât s'ar constata cu cumpăna în titivele mutrelor de paiață ale patrioților.

(Articole politice 1910, 133—171)

M. Eminescu

Eminescu la cam 21 ani

Pentru portretul lui Eminescu din Coperta acestui număr, Dr. Ion Grămadă, în studiul său *Mihail Eminescu, Contribuțiuni la studiul vieții și operei sale*, Heidelberg 1914, — dădea următoarea precizare: „Eminescu ca student la Viena (După o fotografie făcută la Praga în atelierul lui J. Tomaș în 7 Februarie (1871 ?) Originalul se află în posesiunea d=ului E. Hodoș, Sibiu)“.

Eminescu la Vatra-Moldoviței

Fragment ¹⁾

Căutând ceva nedeslușit și nădăjduind totuși, îndrăznirăm într-o zi să trecem hotarul, pe jos, în Bucovina. Aici Eminescu a fost în-vățăcel al lui Aron Pumnul și la o vârstă ca a noastră a suspinat în versuri sonore, cântând nefericirea dulcii țări a fagilor :

Imbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină . . .

Și din atunci din codri iese

Noaptea toată stă să o vada

Îngriăvește umbre negre

Peste gunghiu de zăpadă

Și mereu ea le lungăște

Și simt pe cer le mîntă

Dar ei trec, ^{se pierd} ~~se pierd~~ în codri

Cu urale lor presdute

La castel în poarta calui

Stă a doua, în opium

Dar frumoasa lui stăpîna

Au rămas presdute în lună

M. Eminescu.

Autogramă a lui Eminescu („Făt-frumos din teiu“).

Umblând pe drumuri pline de pulbere, prin lumina verii, suspinam și noi răspunzându-ne, strofă cu strofă, aceste versuri tinere. Și mi-au rămas și astăzi în minte icoanele senine ale munților albaștri, ale codrilor de brad, ale curatelor mănăstiri bucovinene, — din vre-

¹⁾ Vezi Cum am cunoscut pe Eminescu în vol. Foi de toamnă.

mea când noi rătăciam ca'n niște locuri tainice murmurând versurile lui Eminescu.

Din când în când ne opriam la o fântână cu cumpănă, ori la un șipot și ne astâmpăram setea. Schimbam vorbe c'o fată înfășurată în catrință și strânsă tare în bârnețe, care ne privia cu ochii plini de lumină și de râș, și iar porniam înainte îmbărbătați de tinerețea noastră și de lumina cerului. Și astăzi, c'un accent parcă de nesfârșită melancolie, îmi vin în minte alte versuri cu melodia pe care le cântam, umblând într'un amurg pe un drum liniștit, pe sub copaci bătrâni, spre Vatra=Moldoviței :

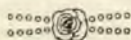
N'oiu uita vreodată, dulce Bucovina,
Geniu=și romantic, munții în lumină
Văile în flori . . .

Ca și noi umblând rătăcitor, poetul nostru, tânăr și frumos ca un zeu, se va fi oprit într'un amurg de vară la chinovia liniștită la care ne=am oprit noi. O căsuță curată, între brazi și tei, o prisacă cu zumzet de albine și un preot bătrân, ca un Daniil sihastru al altor vremuri. A adormit supt adâncul cer și s'a deșteptat în mirezmele florilor. Și'n ceaslovul cel vechiu pe care l=am cercetat și noi a scris câteva versuri care=i sunau de=un timp în minte în rătăcirea lui prin țara înstrăinată :

I=auzi, departe strigă slabii
Și asupriții cătră noi ! . . .

Cum, prin ce fericită întâmplare ne=a fost hărăzit nouă să dăm peste aceste versuri, din tinerețea lui, scrise cu o caligrafie îngrijită chiar de el, în ceaslovul cel vechiu ? Cine ar putea să lămurească asta ? Și cine ar putea să înțeleagă fericirea fără nume pe care am simțit=o noi, cei doi băeți sărmani, rătăcitori pe drumuri bucovinene ? Tot astfel ca și noi, pribeag din loc în loc, umbla și marele nostru înaintaș, mânat de o misterioasă putere și ars de doruri care și'n noi ardeau. Ca și el tineri, romantici, înflăcărați, plângeam lâng'un ceaslov, pe când preotul cel bătrân se uita cu mirare la noi . . . Ne=a întrebat : ce este, ce avem ? I=am arătat versurile ș'o iscălitură mărunță și frumoasă. El a dat din cap, ne=a mângâiat pe rând pe frunți și a zâmbit fără să ne înțeleagă . . .

M. Sadoveanu

Evreii (Spicuiți)

Nu poate fi just de-a lăsa mână liberă asupra populației întregi unor oameni cărora religiunea lor (Talmudul) le ordonă de-a urî și înșela pe creștini.

(*Scrieri pol. și lit.* 1905, 22)

*

Un autor francez . . . a arătat că din cele mai sângeroase sacrificii ale omenirii, neamul care s'a folosit mai mult, fără să risce nimic, au fost Evreii.

(*Scr. pol. și lit.* 1905, 105)

*

Oriunde e teren pentru neagra speculațiune, Evreul e acasă, iar vaietele și plângerile contra persecuțiunii sânt mofturi, care să acopere de mai nainte modul neomenos, în care sug țările, pe carele au căzut ca lăcusta.

Că sânt și Evrei ce merită egala îndreptățire — cine o contestă? Dar noi nu sântem Sabaot, care voia pentr'un drept să cruțe Sodoma; nu putem, pentru numărul mărginit de Evrei folositori țării, să dăm depline drepturi sutelor de mii de venetici neproductivi, cari'n ultima linie trăiesc din precupețirea muncii, ba a vieții poporului nostru.

(*Scr. pol. și lit.* 1905, 107)

*

Ce serviciu a adus omenirii îndărătnicul și egoistul neam evreiesc? Ocușându-se pretutindenea numai cu traficea muncii străine, alegându-și de patrie numai țările acele, unde prin deosebite împrejurări s'a încuibat corupție . . .

(*Scr. pol. și lit.* 1905, 108)

*

Cu un cuvânt Evreul nu merită drepturi nicăiri în Europa pentrucă nu muncește.

(*Scr. pol. și lit.* 1905, 111)

*

Azi arendașii jidani îi biciuiesc pe țărani, înjugă fetele la plug, deschid gura moșnegilor și le scuipă în gură, îi țin cu fața deasupra focului. Toate acestea sub constituție, sub regimul greco-bugarilor, unit cu al jidanilor.

(*Art. pol.* 1910, 156)

*

Dar unde punem întregi popoare parazite ca cel ovreiesc, care nu produce nimic și trăiește numai din scumpirea obiectelor de consumațiune?

(*Art. pol.* 1910, 167)

M. Eminescu

Portretul Mamei lui Eminescu

Cliseul dela pag. 111 o înfățișează pe Raluca Iurașcu în anul căsătoririi ei (1840) după un portret în ulei (vezi „Glasul Bucovinei“ 1923, Nr. 1175).

Junimea literară ¹⁾ la dărâmarea casei Eminescu

Un vandal din veacul al 20-le :

† Casa copilăriei lui Eminescu †

Casa în care a copilărit Eminescu (la Ipotești, lângă Botoșani) nu mai există !
Un Dr. Papadopol, proprietarul înmiiit de nenorocitului petec de pământ pe care se afla bătrâneasca clădire cu cerdac moldovenesc, a demolat-o, în acest an 1924, pentru a scăpa :

Opca vandalului grecotei Dr. Papadopol

Ruina Casei Eminescu dela Ipotești (Fotografiată la 1 Sept. 1924).

1. de vizitele atâtor pelerini ce veniau să vadă acest locaș de închinare ;
2. de insistențele intelectualilor Botoșăneni cari în *schimbul unei sume* cereau să li se cedeze această proprietate pentru înființarea unui *Muzeu Eminescu*.

Stăruințele Botoșănenilor fură continue și datează încă din vremea când moșia Ipoteștilor aparținea marelui proprietar Gh. Isăcescu, socrul actualului sacrileg Dr. Papadopol și nume la fel de sinistru pentru noi ca și cel al criminalului de astăzi.

Vrednicul de tot oprobiul Gh. Isăcescu a refuzat întotdeauna să facă cesiunea cerută ; până ce și-a cedat moștenirea actualului său ginere Dr. Papadopol.

Și acest Dr. Papadopol, medic militar român (!!!), mai rezolut în funesta=i îndărătnicie, — cu concursul câtorva bieți soldați români din infirmeria Rgt. 37 de infanterie (!!!) și-a făptuit în luna Iulie 1924 crima de profanare a unor relicvii ...

**Fapta s'a săvârșit și nici o putere din lume nu-ți
mai poate opri sângerea acestei rane, neam românesc !**

¹⁾ An. XIII 1924, 274—275.

Frângurele (Spicuri)

Un rău au partidele noastre: că se identifică fiecare din ele cu națiune= „Sântem națiune... nu mai sânt partide'n țară! Toată țara-i numai o partidă națiunea!” Iată ce zic unii, iată ce zic și ceilalți.

(*Scieri pol. și lit.* 1905, 27)

*

Inimă foarte caldă și minte foarte rece se cer dela un patriot chemat să în= drepteze poporul său...

(*Scr. pol. și lit.* 1905, 83)

*

... ideea statului: ideea armoniei intereselor...

(*Scr. pol. și lit.* 1905, 85)

*

Nu dreptul public, ci păstrarea naționalității noastre e lucrul de căpetenie pentru noi și ar fi mai bine să nu alegem deputați decât să piară nația românească.

(*Scr. pol. și lit.* 1905, 102)

*

Ia noi acela se crede a fi mai destoinic și mai bun, care știe multe; pe când lucrul principal este de-a ști puțin și bine, și acel puțin să fie ales.

(*Scr. pol. și lit.* 1905, 278)

*

prin beție de cuvinte și fraze jurnalistice nu se face educația unui popor.

(*Scr. pol. și lit.* 1905, 281)

*

Limba de rând a ziarelor politice amenință a îneca, ca buruiana rea, holda limbii vii a poporului.

(*Scr. pol. și lit.* 1905, 308)

*

... temeiul unui stat e munca, și nu legile...

(*Art. pol.* 1910, 12)

*

Statul e azi mașina, prin mijlocul căreia cci lași se răzbună asupra protivni= cilor politici.

(*Art. pol.* 1910, 27)

*

... De când datează exportul nostru de grâne, de atunci importul de fraze..

(*Art. pol.* 1910, 57)

*

... Munca unui om se poate plăti, caracterul, cultura lui nicicând...

(*Art. pol.* 1910, 83)

*

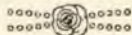
Patriotismul... nu este iubirea țărânei, ci iubirea trecutului. Fără cultul tre= cutului nu există iubire de țară.

(*Art. pol.* 1910, 115)

În Senatul Romei putem urmări modul în care se creau legile romane. Străbunul propunea reforma, bunul o susținea în acelaș senat, tatăl întrunia deja o mare majoritate, abia fiul o vedea rezolvată. Trei generații treceau până să se voteze o reformă care apoi intra în adevăr *in succum et sanguinem*. La noi lucrurile se traduc din franțuzește într'o noapte și sunt votate a doua zi cu drumul de fier.

(Art. pol. 1910, 125)

M. Eminescu

Eminescu (după o fotografie din 1884—1885)

Hasdeu la moartea lui Eminescu

Eminescu va trăi, deși a murit nebun; vor muri însă pentru vecie nenumărați înțelepți, cari au lăsat, lasă și vor lăsa totdeauna să înnebunească un Eminescu.

(După Liviu Marian,

B. P. Hasdeu

B. P. Hașdeu și Eminescu)

Eminescu revisor școlar

Fără să fi avut o pregătire specială pedagogică Eminescu a fost, după cum vădese rapoartele și scrierile lui în legătură cu problemele învățământului un admirabil revisor școlar. Intuiția geniului a umplut cu prisosință golul nepregătirii.

Deprinși să vedem în poeți oameni lipsiți de orice simț practic, visători pe cari nu-i privesc contingențele vieții, cari se uită la oameni peste umăr, neglijenți, nepăsători de viața reală, ne uimim când îl găsim pe Eminescu foarte conștient și drept revisor, ținând morțiș la demnitatea corpului didactic. Se vede aceasta din rapoartele trimise de el Ministerului Școalelor. Iată-l anchetând conflictul ivit între învățătorul și primarul din Dumești! Găsește nevinovat pe învățător. Totuși, „văzând că mediul în care vegetează școala din Dumești nu mai permite funcționarea învățătorului Săvescu în acea comună, propun permutarea acestuia în com. Laza“. Il amărăște și revoltă atârănarea învățătorilor de primarii rurali — cum era organizată școala pe acea vreme — și înfierează în termeni duri aceasta. Citim într'un raport asupra școlii din com. Scheea (Vaslui) Anexa D: „Învățătorii, atârănând în atâtea privinți de primari și negăsind niciun apărător, a cărui putere să fie de ajuns împotriva *micilor tirani* ai comunelor, intră adesea, de nevoie, în complicitate cu aceștia, ca să nu fie siliți a ieși din saf“. Il dor nedreptățile, pe cari le sufără unii dintre subalternii săi și-i apără, cât poate, cu orice risc. Aspirantul de inv. P. Smoc, a făcut o crimă, din legitimă apărare, calificare dată și de justiție. Eminescu scrie în raportul său (Anexa E): „N'ași dori ca un om, altfel onest și silitor, să fie jertfa unei întâmplări de care nu poate fi făcut răspunzător“.

Ca un admirabil organ administrativ, el nu se închide în atribuțiile lui imediate. Vede și raportează tot ce vine în atingere, indirectă, cu misiunea lui. Inspectând școlile din Rădiul, observă că această comună e alcătuită din 3 sate fără legătură între ele, și reședința comunei e în satul cel mai inaccesibil nevoilor obștești. Raportează (Anexa H) acest lucru, începându-și astfel raportul: „Cumna Rădiul e compusă într'un mod ciudat... În faptă această reședință pare a fi aleasă în urma unor stăruințe private“. Și sunt multe rapoartele sale din cari simțim relații încordate între revisor și administrațiile județelor, (cu prefectul de Vaslui, de pildă în 1876) nepăsătoare de nevoile culturii. Când găsește rău pe învățător la inspecție, nu se mulțumește,

cum fac atâția pedanți astăzi, să observe lucrul, ci cercetează și pricina răului. O institutoare din Roman dovedește puțină cultură. Eminescu scrie : „dar în privirea culturii sale este jertfa școalelor noastre secundare“, se vede, tot așa de bine organizate ca și azi.

Cu uimire vedem în unele rapoarte că Eminescu merge cu meticulozitatea până acolo, încât se interesează și de lucruri cari ar scăpa ușor observării altora. În ordinul Nr. 326/1875 întreabă pe învățător, între altele : „cum ai ajuns D-Ńa la Nr. 239 în așa scurt timp ? Cu ce ai umplut 239 coale de hârtie în decursul a 3 luni și jumătate ?“ Cine ar fi crezut așa ceva despre Eminescu ? Și ca să vedem de cât spirit obiectiv e în stare marele poet, e destul să citim raportul său din 26 April (1875 ?), scris cu prilejul inspecției făcute școalelor urbane din Vaslui și în care relevă multe scăderi și abuzuri ale autorităților școlare. Ei bine, autorul „Chestiunii israelite“ și ai „Agitațiilor Evreilor din România în Streinătate“, în calitatea sa de revisor școlar, nu se dă înapoi să recunoască munca dascălilor evrei și s'o pună în contrast cu delăsarea celor români. Astfel : „Cât despre școalele israelite, înființate abia de 7 luni, ele merg foarte bine. Progresele elevilor . . . mi-au dovedit deosebita sârguință a învățătorilor acelor școli“.

Pe lângă conștiințiozitate uimitoare, hărnicie și indulgență, Eminescu vădește și rar tact al omului cu delicată misiune precum și surprinzătoare erudiție pedagogică. Pe vremea când învățământul era mașinal, când memoria era singura putere sufletească pusă la muncă, îl găsim pe Eminescu conștient, hotărît adept al metodei intuitive. Inspectând „Pensionatul Normal de Domnișoare“ din Iași (al D-nei Humpel), scrie, între altele : „Sunt foarte puțini la noi, aceia cari pot aplica bine metoda intuitivă și încă mai puține școalele în cari această metodă a devenit familiară și folositoare într'adevăr“. Și mai departe : „Istoria și Științele Naturale se propun astfel că școlarii rămân cu vorbe goale în minte, sau cu gânduri încălcite și idei nemistuite“.

Recenzând un manual de Geografie elementară (al lui A. Gorjan), Eminescu laudă pe autor, ca fiind „un hotărît partinitor al metodului intuitiv“. În articole mai întinse — deși având caracter polemic, politic — marele poet atacă însemnate chestiuni pedagogice. Așa de ex. pune mare preț pe educațiunea morală, criticând pregătirea sufletească a generației sale care n'are decât un ideal : „câștigul fără muncă pe acele mii de cărări ale influenței morale, pe cari le deschide atotputer-

nicia demagogică". Și: „O plebe imensă de aspiranți la funcții; iată ce a scos la lumină învățământul!" („Învățământul democratic").

Și nu se dă înapoi să indice și leacuri. În frumosul său articol „Învățământul clasic" poetul arată corectivul greșitei creșteri a tinerețului. El cere îndrumarea sufletelor tinere spre „isvorul fecund al Anticității clasice" deoarece „cultura clasică are calitatea determinată de a crește. Ea este în esență educativă și iată ce le-a lipsit școalelor noastre până acum și le va lipsi încă mult timp înainte. A învăța vocabule latine pe dinafară, fără a fi pătruns de acel adânc spirit de adevăr, de pregnanță și de frumuseța Anticității clasice; a învăța reguli gramaticale, fără a fi pătruns acea simetrie intelectuală a cugetării antice, este o muncă zadarnică, o literă fără înțeles. „Fixat odată pentru totdeauna, nemai putându-se schimba, căci aparține unor timpuri de mult încheiate, spiritul Anticității e regulatorul statornic al inteligenței și al caracterului și isvorul simțului istoric".

Sunt rânduri admirabile, la cari ar subscrie și astăzi spiritele de elită preocupate de problema vastă a educației.

Și așa, revisoratul lui Eminescu, care pare multor biografi drept o sinecură sau un calic mijloc de trai, a fost, în realitate, pentru marele nostru poet, o îndeletnicire sufletească serioasă, pentru care a dovedit vocațiune, pricepere, interes și dragoste, arătând încă odată că geniul cu intuiția lui imediată și adâncă, înțelege și inovează în toate domeniile în cari se avântă.

Virgil Tempeanu

Recenzii

N. I. Russu, *Mihail Eminescu (Biografie)* în *Buletinul Institutului de literatură* pe anul 1929.

Subtitlul *Biografie* pare a fi numai un pretext de perplexitate, devreme ce broșura nu prea cuprinde nici... ceea ce ar trebui să ni se dea dincolo de cadrele biografice... Iar biografia nu-i decât atâtă câtă ne poate da „știința literaturii" profesată la București; d. p.: „Prin solaturile și hucișurile Ipoteștilor, micuțul, în cămașă¹⁾ și plin de praf, hoinăria zile întregi, vorbind cu sine însuși, iscodind luminașurile și admirând gândăceii smălțuiți, cari forfotiau prin aier și prin iarba". Dar, pentru D=zeu d=le Rusu, „în acest caz, poetul studiat

¹⁾ Deci: „în cămașă"!

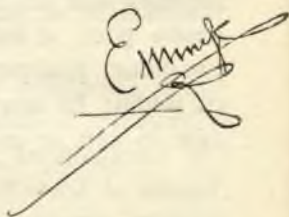
devine un fel de *personagiu de roman*" (M. Dragomirescu, *Știința literaturii* 7)!

Încolo, informația biografică se poticnește la fiecare pas; d. p. (semnalăm ceea ce putem reține la prima aruncătură de ochi): 1. că „Mihail“ fu „cel de-al șaselea²⁾ copil din zece²⁾ ai Căminarului George Eminovici“. Nu! Ci al 7-lea între cei 11 copii! (cf. Leca Morariu, *Frătinii Eminescu* 1923); — 2. că G. Eminovici își creștuse „toți copiii în școlile nemțești din Cernăuți“. Nu! Numai

*Și pe masa mperătească sare-un gric, crainic sprinten.
Ridicat în două labe s'a-nchinat bălând din pînten
El tușeste, își încheie haina plină de șicături:
Să certati boieri ca nunta s'o pornim și noi alături*

Autogramă a lui Eminescu („Călin“)

Pusă la dispoziția noastră de d-l Gh. Bogdan-Duică

Șerban, Nicu, Iorgu, Ilie și Mihai au făcut — după câte știm — școală la Cernăuți! — 3. că Eminescu a răătăcit „cu o trupă de teatru a Fanei Tardini prin Moldova“. De unde această atât de categorică afirmație? — 4. că „în *Lăcrimioarele învățăceilor* din acel an (1866), Eminescu publică prima sa bucată *La moartea lui Aron Pumnul*“; — 5. că împreună cu Slavici a organizat „în 1870“ serbarea dela Putna. Cine din noi nu știe că serbarea proiectată pentru 1870, a avut loc abia în 1871!

Alături de acest soi de biografie, un superlativ, discutabil, ca acesta: „Dela cronicari încoace n'am avut o încheiere mai puternică a limbii decât cu Eminescu“; dar Creangă?... Apoi: Aron Pumnul un neobosit „inițiator al vieții românești din Bucovina, între 1848—1866“? De sigur! Dar alături de ardeleanul Pumnul — și chiar

²⁾ Aceași informație învechită în articolul d-lui D. D. Hangan din „Știrea“ (Botoșani) 1929, Nr. 27.

înainte de el — mai stătea bucovineanul Alecu Hurmuzachi cu frații săi!...

În sfârșit dintr'o officină de „știință” a literaturii așteptam și-o formă mai literară. O frază a științei literare, ca aceasta (a d-lui Rusu): „*prin* aceasta se simte cu atât mai obligat ca, *prin*tr'un ciclu de conferințe, să aducă omagii memoriei aceluia care *prin* creațiunile sale“... — va fi stilizată d. p. de istoria noastră literară cam așa: „*cu* aceasta se simte..., ca, *în*tr'un ciclu de conferințe, să... aceluia care *prin*...“! *Mortua est* e chiar „poezie“? Istoria literară crede că=i numai *versi-ficație*! Și cum e mai eufonic: „isvorit *din* o încredere“ (N. Rusu), sau „*din*tr'o³⁾ încredere“ (istoria literară)?

Dar d-l N. Rusu nu e numai al „științei literare“. Ne dă deci și contribuții meritorii. Fie chiar numai o simplă înregistrare statistică: „Afară de 1876, în nici un an n'a scris mai mult de cinci poezii. Din 21 ani dăruiei artei, în 11 ani n'a publicat decât câte o singură poezie pe an“. — Sau aceste precizări de sinteză biografică: „începând dela vârsta de 13 ani și până la moartea sa, *omul material* din Eminescu n'a suferit decât prăbușiri, violente câte odată, cu împotriviri de rezistență uneori, neconținut însă lăsat la voia întâmplării, a capriciilor exterioare și mai ales sub impulsivitatea nestatorniciei interne a visătorului, a *poetului*“. Apoi: „*omul* timid din Eminescu s'a născut să fie veșnic învins“. — Și o reală contribuție de istorie literară: „în *Mortua est* străbate pentru întâia oară, în forma încă dură a versului, concepția eminesciană cu caracteristica ei întregă“.

.... Încât „tot acest balast care se numește istorie literară“ (M. Dragomirescu, *Știința literaturii* 29), toate aceste „amănunte inutile“ (M. Dragomirescu, *ibidem*), — toată strădania aceasta (de sigur mai puțin comodă decât simpla contemplarea estetică a operei literare!) de a confrunța toate știrile pozitive și de a rezulta din ele adevărul istoric, deci *adevărul cel mai aproximativ veridic*, — toată opera aceasta (pe care încă nici n'o avem!), n'o fi ea atât de inutilă, nici măcar atunci, d-le N. I. Rusu, când stăm să dăm o biografie în stil de „știință literară“!...

Leca Morariu

³⁾ Pentru acest soi de eufonie vezi „Făt=frumos“ An. I 1926, 124—125.

Multe și mărunte...

Eminescu și învățământul clasic. — Impotriva pedantului Anghel Demetrescu, exemplar tipic de arhipresumpțios „domn profesor“, care (dupăce în studiul său, foarte necumpenit, dar totuși nu lipsit de interes, *Mihail Eminescu* în „Literatura și arta română“ 1903, 379 îi atribuia lui Eminescu anume calități atât de nemeritate...) mai pretinde că Eminescu avea „o cunoștință foarte superficială a limbii latinești și aproape nulă a celei grecești, cu tot aierul ce-și da de a poseda aceste două limbi și literaturi“, — cităm următoarele mărturii: 1. N. Petrașcu („Convorbiri literare“ XXV 1891—1892, 1044): „Autorii greci, pe cari i-a stimat, ca de drept, în primul loc, i fărmeceau. Dintre latini cctia mai mult pe cei ce sânt clasași ca decadenți, alături de înțeleptul Horațiu și elegantul Ovidiu“. 2. I. Scurtu, *Mihail Eminescus Leben und Prosaschriften* în *Zehnter Jahresbericht*... Leipzig 1904, 275—279) după o scrisoare a lui Slavici: „Poezii săi favoriți erau Omer, din care cita pasagii întregi pe de rost, Goethe, Shakespeare și Firdusi“. 3. Aug. B. Sinceleanu („Neamul românesc literar“ An. I, 1909, 688): E vorba de Eminescu „după însănoșirea sa din întâia boală, când tocmai se întorsese din Italia“ și zice Sinceleanu: „... ne-a recitat bucăți întregi din Virgiliu, așa că am rămas cu toții uimiți cum nu i s'a alterat memoria...“. 4. Vlahuță în *Souvenires sur Eminescu* din *Quelques poésies de Mihail Eminesco* traduite par Marg. Miller-Verghy, 1910, 115: „Eminescu lisait les classiques anciens dans l'original et avait une pieuse admiration pour leurs oeuvres... — Quand j'ai la tête le plus troublée — me disait-il un jour — une page de Sophocle me rend le sérénité. 5. T. V. Ștefanelli, *Amintiri despre Eminescu*, 34—35: „Poetul Horațiu se vede că i-a plăcut cu deosebire, căci... când petreceam la studii în Viena, îmi recita adese ode ale acestui poet...“. 6. „Glasul Bucovinei“ 1923, No. 1219: „Se pusese poate chiar înadins pe carte, căci învăța d. p. greseasca cu fostul său coleg de pe vremuri, Ilie Luția, acum (1865/1866) elev de clasa 5-a“.

Și înțelegem că Eminescu putea înimera și metrul antic (în clasică sa *Odă* și'n „postuma“ *In metru antic*). Și nu ne miră că în *Polemica cu „Steaua României“* (*Articole politice* 1910, 98) îl citează pe Horațiu.

* * *

Debutul literar al lui Eminescu. — În împrejurări ca ale noastre unde istoria literară, deși abia existentă, e urgisită de-o întreagă școală: școala *științei literare* a d-ului M. Dragomirescu, — în împrejurări ca acestea deci, e nevoie ca, mereu și poate mai mult decât aiurea, să stăm strajă cu rectificarea *istoriei* literare. Prilejul — fapt elocvent! — ni-l dă iarăși!) un ucenic al d-ului M. Dragomirescu: N. I. Rusu cu recenta sa broșură *Mihail Eminescu* (1929), care'n subtitlul ei se mai cimilește și cu eticheta „Biografie“. D-ului N. I. Rusu vrea d. p. să ne informeze: „în *Lăcrimioarele învățăcelilor* din acel an (1866), Eminescu publică prima sa bucată: *La moartea lui Aron Pumnul*“. Ni se reeditează va să zică învechiita informație greșită (pe care o aflăm d. p. și la N. Iorga în „Drum drept“ An. II, 1914, 2; ori chiar și la N. Zaharia, *Mihail Eminescu*... 1923, 40; și chiar și la Liviu Marian, *B. P. Hașdeu și Eminescu*, 1927, 4). Dar subsemnatul în studiul *Eminescu elev* („Glasul Bucovinei“ An. VI,

1) Deunăzi (vezi „Făt-frumos“ 1928, 90—94) d-ului Raul Teodorescu, un alt emul al d-ului M. Dragomirescu, se vădia la fel de certat cu „istoria“ literară!

1923)²⁾, precizăm altceva pentru debutul literar al lui Mihai³⁾ Eminovici! Ardeleanul A. B. Sincelanu în ale sale *Amintiri despre Eminescu* din „Neamul românesc literar” An. I, 1909, 686 ne informa⁴⁾ că „Eminescu, înainte de a colabora la *Familia*, publicase mai multe poezii în *Aurora*, foaie beletristică ce apărea în Oradea-Mare, sub direcția lui Iustin Popfiu”. — „De vremea aceea” — cuvintează A. B. Sincelanu — „eram prin clasa a V-a la liceul din Blaj și eram abonată la *Aurora*, în care începuse Eminescu a publica poezii... Nu-mi mai aduc aminte subiectul celor poezii..., dar ceea ce-mi amintesc foarte bine este că ele mă fascinau și că admiram cu deosebire limba. De altfel el era admirat de toată lumea — vorbesc de elevi — din Blaj, și aceasta cu atât mai mult, că se spunea că poetul acela e un băiat tânăr”.

Ce-i drept nu cunoaștem până astăzi această *Aurora* dela Oradea-Mare și nici repertoriul Nerva Hodoș și Al. Sadi Ionescu, *Publicațiile periodice românești* 1913 — n-o cunoaște. Dar ni-i aminte că T. V. Ștefanelli (*Amintiri despre Eminescu* 1914, 42) ne dădea acu pentru anul 1864 informația: „Eminescu ne spunea că scrie poezii și că a început și-o piesă de teatru”. Iar două din versificațiile pe cari în Februarie 1866 (deci după apariția elegiei închinată memoriei lui Pumnul) Eminescu le trimitea Familiei lui Iosif Vulcan, — două din versificațiile acestea sânt datate de Eminescu cu 1865⁵⁾. Prima, cu titlul *De-aș avea* apărută în „Familia” din 25 Faur 1866 și datată de Eminescu cu Septemvre 1865 e, cum a arătat Anghel Demetrescu („Literatura și arta română” 1903, 363) numai o scarbădă copie după un scarbădă model datorit lui Alecsandri:

Alecsandri :

Eminescu :

De-aș avea o puiculiță
Cu flori galbene'n cosiță
Cu flori roșii pe guriță !

De-aș avea o porumbiță
Cu chip alb de copiliță,
.....

Cea de-a doua, versificația *Din străinătate*, care din *străinătatea* Cernăuțului cheamă *natala vâlcioară, a codrului tenebră, colibile din vale etc.*, apărută în „Familia” din 17 Iulie 1866 și datată de Eminescu cu 1865, e pe de-a întregul a lui Eminescu și de valoare documentară pentru istoriograf.

Și fiindcă sântem la debutul literar al lui Eminescu, să nu uităm de-a înregistra aice și acea bizară dar pentru Eminescu atât de caracteristică nuvelă suedeză *Lanțul de aur* apărută în „Familia” din 1866 și reeditată dăunăzi din inițiativa d-lui Gh. Bogdan-Duică.

* * *

O confesiune autobiografică și o îndrumare pedagogică a lui Eminescu. — „Eu știu chinul ce l-am avut însumi cu matematicile în copilărie, din cauza modului rău în care mi se propunea, deși încalelțel eram unul din capetele cele mai deștepte.

²⁾ N=tele 1210, 1212—1216 și 1218—1221.

³⁾ *Mihai*, românește, și nu *Mihail*, biscricește și slavonește, îl chema acasă. Și *Mihai* își semnează el însuși scrisorile adresate alor săi (vezi cele 4 scrisori publicate de F. Taniac în *Almanah literar*, Cernăuți 1903). *Mihai* își semnează Eminescu (la 1864) și demisia dela tribunalul Botoșani (vezi *Omagiu lui Mihai Eminescu* 1909, 58). Și *Mihai* îi zice și soră=sa Henrieta cf. d. p. O. Minar, *Cum a iubit Eminescu* (1912) 85.

⁴⁾ Vezi „Glasul Bucovinei” 1923, Nr. 1221.

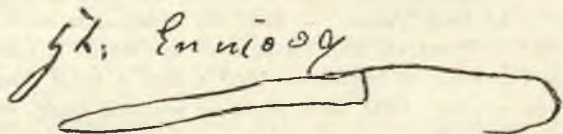
⁵⁾ Vezi „Glasul Bucovinei” 1923 Nr. 1220.

N'ajunsesem nici la vârsta de douăzeci de ani să știu tabla pitagoreică, tocmai pentru că (nu) se pusese în joc judecata, ci memoria. Și deși aveam o memorie fenomenală, numere nu puteam învăța de loc pe de rost; încât îmi intrase 'n cap ideea, că matematicile sânt științele cele mai grele de pe fața pământului. În urmă ¹⁾ am văzut că's cele mai ușoare, desigur pe de-o mie de părți mai ușoare decât limbele, care cer memorie multă. Ele sânt un joc cu cele mai simple legi ale judecării omenești, numai acele legi nu trebuie puse în joc goale și fără nici un cuprins, ci totdeauna aplicate asupra unor icoane văzute ochilor". (*Scieri pol. și lit.* 1905, 245).

* * *

Pentru arheologia sonetului „S'a stins viața”. — Inspirația determinantă pentru sonetul *S'a stins viața falnicei Veneții* a fost (alături, poate, de A. Platen von Hallermünde, cf. V. Tempeanu în „Cuvântul nostru” Nr. comemorativ, Botoșani 28/6 1929 pag. 24—26) — o știm dela Ion Grămadă, *Mihail Eminescu*, Heidelberg 1914 — sonetul *Venedig (1850)* de obscurul Cajetan Cerri. Și — fapt care-i scăpa lui Grămadă — mai ales redacția întâia a lui Eminescu, publicată în atât de utilele sale „Poesii postume (ed. 1908, 195), oglindește atât de vădit originalul lui Cerri.

Leca Morariu

Iscălitura tatălui lui Eminescu

Cronică

Nu uitați de Nordul Bucovinei! — Și dacă actuala noastră oblăduire oficială e prea mioapă decât să poată vedea cât de sfinte sânt drepturile noastre de stăpânire până 'n apele Tisei și dincolo de dânsa chiar, atunci tot Eminescu e cel ce ne comunică criteriul definitiv. Iată-l:

Moldova de peste Prut

Fisionomia e diploma cea mai românească a Bucovineanului de peste Prut. El vorbește într'adevăr rusește, dar ni se pare cumcă o comparare cranioscopă cu vecinii galițieni n'ar fi decât în desavantajul cel mare, al bunilor noștri vecini. Fisionomia Bucovineanului, vorbească el românește ori rusește, e peste tot română, pe când numai trecând Nistrul, găsești neexpresivele fisionomii ale Slavilor de Nord.

(*Scr. pol. și lit.* 1905, 399—400)

* * *

M. Eminescu

Pelerinagiu la Ipoteștii lui Eminescu!... — Și, după ce înaltele noastre instituții culturale și-au făcut cu toatele datoria față de amintirea lui Eminescu, iar Academia Română și-a ales președintele ba și-a distribuit și premiile..., trebuia să se afle cineva care să inițieze

¹⁾ Editorul I. Scurtu adaugă că Eminescu „mai târziu ajunsese să se ocupe stăruitor de chestiuni matematice și fizice, precum vădesc unele din manuscrisele sale... și precum mi-au împărtășit chiar unii din prietenii poetului...”.

o sărbătorire a lui Eminescu și acolo, unde el a fost cel mai acasă: la Botoșani, la Ipotești. Nrul comemorativ din „Știrea“ Botoșanilor (An. I, Nr. 27 din 28 Iunie c.) ne și relatează cum a decurs acest pelerinaj. Iată:

„Eminescu a fost și va rămâne un nefericit în vecii vecilor. O dovedește aceasta și felul cum, chiar azi, s'a „desfășurat“ partea din programul anunțat.

La ora 8 a. m. când programul anunța întâlnirea „admiratorilor“ la bustul dela școala Marchian, *nu era nici o persoană*. Vânt și pulbere isbiau și de astă dată bustul lui Eminescu.

Ceva mai târziu au început să sosească participanții: Tiberiu Crudu și un sergent de stradă. Apoi, tocmai aproape de 9, se puteau număra 50—60 de persoane, întrebate mereu de trecători: „Ce e, ce e, ce s'a întâmplat?“.

Aici nu s'a mai făcut nimic, fiindcă nu avea pentru cine să se facă.

Au pornit apoi cu toții la Ipotești.

La 10 s'a oficiat acolo un parastas de un sobor impozant de preoți. Au vorbit Păr. Protoereu Simionescu, d-l P. Irimescu și d-l C. Cehan-Racoviță, din partea sindicatului presei române din Ardeal și Banat. Acesta a vorbit așa, că un țăran de lângă mine, exclamă la sfârșit: „Măi de bine i-o ars aista!“ Iar o femeie îi răspunde: „Apoi aista nu-i di pi la noi!“.

Singura participantă efectivă se poate spune că a fost numai armata. În frunte cu comandanții respectivi, companii din fiecare regiment local, ofițeri și trupă, cu muzica militară, au dat un aspect de sărbătoare comemorării de azi.

Atât a fost.

... Și câțiva naivi se plângeau că a fost prea puțin“.

* * *

Pentru firma Isăcescu & Dr. Papadopol. — Cetim în Nrul comemorativ din „Știrea“ (Botoșani): „Ipoteșteni și Botoșăneni! În ziua când se va comemora împlinirea a 40 ani dela moartea lui Mihail Eminescu, puneți strajă la intrarea satului, ca să nu pătrundă în el oaspeți străini, dacă vreți să nu vă plesnească obrazul de rușine!“.

— Cuvintele acestea oare nu le-ai rostit d-ta, d-le C. Iordăchescu, și pentru autorii *mormanului de moluz* dela conacul Ipoteștilor?

* * *

Un vrednic prinos închinat lui Eminescu. — Intre atâtea reviste cari n'au avut răgazul să prăznuiască împlinirea a 40 de ani dela moartea lui Eminescu (ori au bagatelizat această prăznuire atât de superficial ca „Universul literar“ chiar !) e atât de vrednică de atenție fapta d-lor Mihail L. Ciutea și Mihail I. Țupa, cari din partea *ziarului* d-lor, „Cuvântul Nostru“, ne dau, nu un „număr“ ci un adevărat album comemorativ Eminescu. Și ținem să știm întrucât e autentic clișeu dat aice cu indicația *Eminescu copil și tatăl său Căminarul Gheorghe Eminovici?*

* * *

Bustul Eminescu dela București. — D-l C. Oprescu își dădea deunăzi (în „Informatorul“ dela Botoșani, An. III, Nr. 105 din 14 Oct. 1928) cu părerea : „Bucureștilor se vede că nu le trebuie decât statui de politicieni, căci bustul dela Ateneu e o rușine“.

* * *

Societatea Scriitorilor Români și Eminescu. — Un fragment de critică... *dreaptă* în critica d-lui Nichifor Crainic („Cuvântul Nostru“ Nr. comemorativ Botoșani 28 Iunie 1929) : „Dar Societatea Scriitorilor Români ? A participat ea cu ceva la întreținerea cultului eminescian ? Absolut cu nimic, niciodată. Nici măcar cu osteneala de a supraveghia edițiile, mizerabile cele mai multe, scoase la întâmplare de casele noastre de editură. Alaltăieri, un parastas a fost oficiat pentru odihna poetului, — din inițiativa întru totul laudabilă a Societății studenților în litere. Societatea Scriitorilor Români a pierdut și acest moment. Și doar ea, în lipsa statului, e datoare să întrețină, în mijlocul nostru, cultul marilor noștri scriitori. Nu era rostul ei moral cel mai de seamă ?“

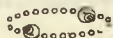
* * *

Dialog actual. — Dialog prins deunăzi în cutare sindrofie :

— Că zău, de ce n'ar publica serviciul nostru poștal mărci comemorative pentru Eminescu, așa cum Franța ne-a dat mărci Pasteur, Germania mărci Goethe, etc. . . . ?

— Fiindcă întâi trebuie să se publice marca libertăților naționale cu efigia lui Krakalia, apoi marca simbolică a „depolitizării“, cu figura alegorică a *Cinstei* în față și Primăria Cernăuțeană în dos, unde mai pui apoi marca de comemorare a debutului „Voinicilor“ la Cernăuți în memorabila zi de 30 Iunie 1929 ! . . .

Leca Morariu

===== Reclama e sufletul comerțului! =====

BANCA SUCEVEANĂ

SOCIETATE ANONIMĂ

===== SUCEAVA =====

Capital social deplin vărsat : 5,000.000.— Lei

Rezerve : 1,670.000 lei

Sucursale la Solca și Ilășești (județul Suceava)

Face toate operațiunile de bancă. Primește depuneri spre fructificare și în cont curent, plătind dobânzile cele mai avantajoase. Emite ordine de plată, cecuri, acredite, etc.,

având legături prin Banca Românească cu toate orașele din țară și străinătate.

Acordă împrumuturi pe cambii, avansuri pe mărfuri, gaj de efecte publice
===== și acțiuni etc. =====

Finanțează întreprinderi comerciale și industriale.

Croitorie românească

„La Moda Franco-Americană“

Ștefan Căileanu

Cernăuți, str. I. Flondor Nr. 17.

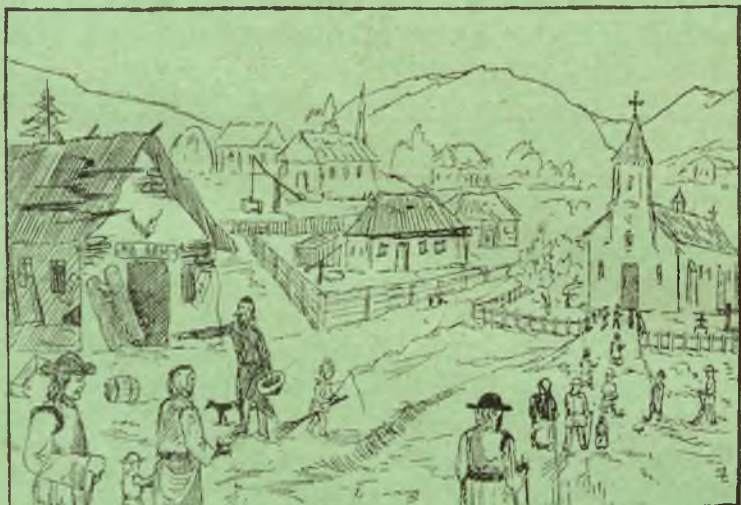
Reclama e sufletul comerțului !

Ieri ! . . .

„Iar, tu frumoasă Bucovină,
Diamant din stema lui Ștefan
Ajuns-ai roabă și cădână . . .”

Eminescu

Azi și mâine ! . . .

Apare tot la două luni

— — —
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
SUCEAVA, Spital

— — —
ABONAMENTUL (achitat numai anticipativ)

In Țară 200 lei pe an

In Străinătate: 800 lei pe an

Colaboratorii plătesc*) numai 100 lei pe an

— — —
CUPRINSUL:

Eminescu	La Bucovina (versuri)
Leca Morariu	Eminescu
Eminescu	Perspectiva războiului din 1877 (spicuri)
Eminescu	Răpirea Bucovinei (fragment)
Tiberiu Crudu	Înfruntarea lit. pop. asupra lui Eminescu
Eminescu	Universitatea austriacă dela Cernăuți
G. Voevidca	Lui Eminescu (versuri)
Eminescu	Moldova (spicuri)
Dr. Teofil Lupu	Eminescu la Suceava
Eminescu	Caracterul adevărat românesc (spicuri)
N. N. Răutu	Note pentru „O mamă...”
Eminescu	Împotriva „filologilor” (spicuri)
Eminescu	Pentru învățământul clasic și împotriva caricaturii lui (spicuri)
† Gheorghe Albescu	Știri nouă despre Eminescu la Cernăuți
Eminescu	Neofanariotismul (spicuri)
* * *	Eminescu la cam 21 ani
M. Sadoveanu	Eminescu la Vatra Moldoviței (fragment)
Eminescu	Evreii (spicuri)
* * *	Portretul Mamei lui Eminescu
„Junimea literală”	La dărâmarea casei lui Eminescu (1924)
Eminescu	Frângurele (spicuri)
B. P. Hașdeu	La moartea lui Eminescu (spicuri)
V. Tempeanu	Eminescu revizor școlar
Leca Morariu	Recenzii
Leca Morariu	Multe și mărunte...
Eminescu; Leca Morariu	Cronică
Bibliografie	

*) Le atragem însă atenția că mai sânt și reviste cari își plătesc colaboratorii!

Bibliografie

Bibliografia care ne-am fi dorit-o pentru acest prilej de comemorare a lui 28 Iunie 1889 :

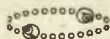
Mihai Eminescu, *Poezii*, Ediție critică îngrijită de Gh. Bogdan-Duică și G. Ibrăileanu.

Gh. Bogdan-Duică, *Eminescu*, Monografie istorică-literară (cu 50 ilustrații și facsimilii), 2 volume.

G. Ibrăileanu, *Eminesciane*, Exegeză critică.

Gh. Bogdan-Duică, *Corespondența lui Eminescu* (Facsimilii *) și Note).

Iar o bibliografie ca aceasta ar constitui un **Monument** mai vrednic (și poate și mai puțin costisitor !) de amintirea lui Eminescu decât toate caricaturile de busturi Eminescu pe cari le avem, la București (lângă Ateneu și'n cimitirul Belu), la Botoșani (bust a cărui inscripție trebuia să fie : „Ce-ți pasă ție, chip de lut, de vei fi tu sau altul . . .“ și la Dumbrăveni (un Eminescu — ca și la București ne-om de ravagiile cumplitei sale boale și cea mai nenorocită „inspirație“ artistică !) !

*) Pentru ca să putem odată distinge adevărul de contrafacere și de mistificare !
— Ce zici, d-le Octav Minar ? . . .